

rols», i que defineix, a bell ull, «fressure», però (més que més parlant de *mortaiols*, diminutiu de *morter*) és clar que és arbitràriament que li suposa el sentit de 'freixura', i que s'ha de tractar del mot occità únic conegut *fresa* «fève écoscée ou frisée» (*TdF fresco*), ja documentat quatre cops a l'Edat Mitjana: «al sopar arenx --- e *fresas*, a las vegasdas bonhietas», «al sopar *frezas* am merlus e noses», etc., i verb *fresà(r)*, -zar, «ôter la peau des fèves en les plongeant dans l'eau bouillante» (*TdF*): «tres --- cartàs de favas que feiro *frezar* los senhors», que *PSW* (II, 601) documenta en comptes i furs de l'Albigès del S. XIV; i que no són solament mots provençals i llenguadocians sinó també gascons, amb significat pròxim i derivat d'aquest: gc. pirinenc *herésa* «farine grossière», *heresà* «dècortier» (Rohlf's, *Le Gc.*, § 343, pp. 93, 109).

Per acabar de demostrar l'arbitrari de la proposta de Fouché observem: primer que no explica més que *frixà* i el fr. mod. *fressure*, negligint no sols la variant fr. *froissure*, com hem vist tan antiga i vasta, sinó també el català general i multi-secular *freixura*. Car fóra un expedient increïble al·legar que *freixura* pugui resultar d'un encreuament entre *fressure* i el ross. *frixà*, i ja no parlem de *froissure*; després, que es basa en una forma ll. *fressum*, que no és la del participi conegut de *frendere*, el qual és *fresum* (un derivat d'aquest amb aqueixa -s- senzilla, hauria donat *frisa i no pas -x- en català); certament se cita una variant *fressum* del participi *fresum* (que altrament tenia *ē* llarga, altre obstacle), però és de creure que aquest *fressum*, més aviat excepcional, no era més que una d'aquelles variants del llatí arcaic, del tipus *caussa*, *cāssus*, amb la -s- després simplificada darrere vocal llarga, per compensació, i que no han deixat cap rastre en el llatí posterior i menys en romànic.

DERIV.: *Freixurat* m. [fi S. xv, *Art de Coc*, *DAG.*; men. i *Flos Medic.*, *AlcM*]. *Afreixurar* 'amoinar' *AlcM*, 'aclaparar, encaparrar' en variant dissimilada: «jo só molt *frixulat* per los soldats crestians, e per altres, de saber qual via farem», doc. de 1345 (*BABL* v, 190).¹² *Enfreixurar-se*, *enfrefixurar*. *Esfreixurar* 'llevar les freixures a un animal' i *esfrefixurar-se* 'escarrassar-se, esgargamellar-se, etc.', que ja havia de ser molt popular en aquest sentit secundari a la fi de l'Edat Mitjana, puix que d'ací foren manlevats (V. supra) el ⁴⁵ logud. *isfressurare(s)*, i campid. *šfrišurái (si)*.

¹ P. 410, a l'àrab *ğurnâq*, que significa generalment 'grua', nom d'ocell, ll. *grus*, però que en àrab hispànic també tenia el sentit de «assadura, bofes, bútagos, livianos»; o potser s'explica perquè els sarraïns valencians eren molt afectats a menjar grues, com es dedueix de la història referent als d'Almenara en la *Crònica* de Jaume I (Ag., p. 290): les precaucions que pren el rei en regalar-los-en una que ha caçat per a ells, a fi de guanyar-se'ls, per la cura que posa a impedir que els seus pastors i gossos la deixin intacta, semblen indicar que el que en menjaven ells, com un plat molt apreciat, eren les entranyes d'aquesta au. Schiaparelli havia llegit erròniament *feixures*, però Griffin ja ho va rectificar en *frefixures* ⁶⁰

en la seva tesi sobre *RMa.*, i m'ho confirmà el 1960 després d'examinar el ms. per segona vegada. — ² No és exacta la distinció de sinonímia dialectològica que fa *AlcM*: «a la Catalunya continental és gairebé únicament el lleu o pulmons, a Mallorca és el conjunt de lleu, cor, fetge i melsa». Igualment en el Princ. i pertot: l'única diferència és que *lleu*, que s'usa molt a Mallorca, és poc viu a terra ferma, i menys en català central: llavors es considera que *freixura* (sobretot en singular) és el pulmó, per antonomàsia, però *frefixures* té el sentit comprensiu tan vivament aquí com a Mallorca. — ³ O sigui, si la mare és peresosa (*massa fetge*) i el pare la corre, els fills sortiran dolents o inútils: Salvà, *Callosa* II, 116, entre els proverbis referents a la «casta», quan un «no hace nada a derechas». — ⁴ De confusió amb *frixà* deu venir el «cat. *frixura*» que posa el *REW*, forma inexistente, com ja va observar Moll (*ARBB* II, 39). — ⁵ És de creure, doncs, que continuï poc o molt per l'Aude: el *TdF* recull «*friçho*: fressure, entrailles: *boumè fin-qu'i friçho* rendre tripes et boyaux», però estranyament el localitat en el Var, en desacord amb la fonètica provençal, que exigiria *frisso o *frefisso (però no *š*) i *voumè* amb *v-* no pas *boumè*. Imagino que va llegir malament *Var* en lloc de *Nar.*=*Narbona*. — ⁶ La *Historia de Santa Orosia* de Bartolomé Palau, p. p. Fernández Guerra, v. 2162. Com que es refereix al martiri de la patrona famosa de les valls de Sabiñánigo-Jaca, suposo que deu usar-ho com un mot que dona color local d'allà. — ⁷ («El conjunto de las vísceras de los animales muertos, y en especial el pulmón», Cor., *Voc. Ar.*, 88), la variant *eifrešúra*, en què apareix a Tredòs i en part en un altre poble no té res d'interessant: darrere l'article femení *era* es produeix igualment en altres mots en *er-* (< *era ir-* per fonètica sintàctica). Tampoc té gaire interès *herešúrya* de Bausén. ⁸ Un *fresuro* que el *TdF* posa com a llgd. a la cua de l'article *frechiero*, no abonat ni localitzat per ell mateix enlloc, ni confirmat en cap font, deu ser un cas esporàdic de francès local. — ⁹ *Frisura* (pron. gairebé *frišúra*) «asadura» AMEspinosa, *Arcaïsmos dialectales*, 163, n. 4. També el derivat *fressureiro*, *fressureira* «que vende *fressura*», que ja hem vist convertit avui en terme «chulo» de sentit obscè, però que d'altra banda Cortesão cita en l'escriptor costumista popular José Agostinho de Macedo, parlant d'una venedora bruta. — ¹⁰ *Farsura* per 'engreixament d'animals' es troba en Tertullia, *farsus*, -sa, per 'farcit, -cida', des de Petroni. Les *farsas* encara que amb sentit literari (i possiblement mot manlevat del francès) és sabut que foren clàssiques i preclàssiques en portuguès, i que el mateix Gil Vicente és autor d'unes quantes famosíssimes. De *FARSURA* o *FARSURARE deriva, com és ben sabut, el fr. *fatras* i la seva família. — ¹¹ Contribuí a fer-ho creure el suposat *FRÏXEOLUM, construcció de M-L., guiat (mes ai!) per GDiego per a una etimologia romànica, l'error de la qual, i la inanitat d'aquest imaginari llatí vulgar, vaig demostrar després a l'article del